

Таким чином, інвестиційний банк Берліну є фінансовою установою, яка спеціалізується на фінансовій підтримці різних за своїми характеристиками проектів. Преференції надаються суб'єктам господарювання, які реалізують проекти в пріоритетних для країни секторах, що територіально знаходяться в Берліні. Особливістю кредитування інноваційних проектів за рахунок фінансових ресурсів інвестиційного банку Берліну є врахування пріоритетів соціально-економічного розвитку держави та окремого суб'єкта господарювання. Відбувається поєднання очікуваного економічного ефекту із соціальним ефектом, синергічна взаємодія яких формує основу для примноження якісних параметрів людського розвитку.

Список літературних джерел

1. Investitionsbank Berlin. Offizielle Web-Seite. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.ibb.de/de/startseite/startseite.html>
2. Darlehensantrag. Investitionsbank Berlin. - Електронний ресурс. // Режим доступу: http://www.ibb.de/PortalData/1/Resources/content/download/wifoe/berlinkreditinnovativ_antrag_r.pdf
3. Кредитне фінансування в інноватизації виробництва: теорія та досвід: монографія / [Ю. О. Гернего, О. М. Дибя, Є. А. Поліщук.] / за заг. ред. д. е. н., проф. Дибя М. І. — К. : КНЕУ, 2016. — 536 с.

Градобоєва Є.С.,

к.е.н., с.н.с.

відділу економіко-правових проблем містознавства,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ЩО НАДАЮТЬ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Підприємства міського господарства виступають соціально значущою складовою сфери житлово-комунальних послуг (ЖКП) економіки міста, від можливостей та потенціалу яких в значній мірі залежить забезпечення його соціального і економічного розвитку, а також задоволення першочергових потреб, а, відповідно, і якості життя населення. Понад 14,2 тис. спеціалізованих підприємств та організацій різних форм власності, на яких зайнято 5% працездатного населення країни та експлуатується майже чверть основних фондів економіки держави, щорічно надають 40 видів ЖКП більш ніж на 6 млрд. грн. [1, с. 317]. В той же час як

житлово-комунальне господарство (ЖКГ) України в цілому, так і підприємства міського господарства, що надають ЖКП, зокрема, протягом багатьох років поспіль мають вкрай негативну стійку тенденцію зростання збитків, накопичення значних обсягів кредиторської і дебіторської заборгованостей. Заборгованість бюджетів усіх рівнів перед підприємствами, що надають ЖКП, на кінець 2017 р. становила 22,3 млрд. грн. Незважаючи на достатньо високий (проте не стовідсотковий) рівень оплати населенням України ЖКП, що за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України [2] склав станом на 1 січня 2018 р. 94,7 % (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) внаслідок великого обсягу накопиченої заборгованості попередніх періодів, заборгованість цієї категорії споживачів за ЖКП зросла з 8,8 млрд. грн. у 2015 р. до 16,3 млрд. грн. у 2017 р. (без урахування газу та електроенергії). Це спричиняє зростання сум кредиторської заборгованості підприємств міського господарства, які надають ЖКП, перед постачальниками, бюджетом, іншими кредиторами, що в багатьох випадках призводить до стягнення кредиторами з підприємств суми боргу в судовому порядку, а це, в свою чергу, – до появи пені, штрафів, судових витрат, витрат на виконавче провадження, що, в свою чергу, збільшує і без того значні обсяги накопиченої кредиторської заборгованості та збитків. Так, якщо у 2011 р. збитки українських підприємств, що надають ЖКП, становили 2,6 млрд. грн., то вже за 9 місяців 2016 р. сягнули 5,4 млрд. грн. [2]. При цьому, згідно з розрахунками Департаменту комунальної власності Київської міськдержадміністрації за 9 місяців 2017 р. загальний розмір збитків від діяльності тільки комунальних підприємств м. Києва склав 1 млрд. 967,6 млн. грн. (і це за умов аналізу фінансових результатів тільки 392 госпрозрахункових підприємств київського міського господарства) [3]. Незважаючи на щорічне підвищення тарифів на практично всі види ЖКП для всіх категорій споживачів із метою їх поступового доведення до економічно обґрунтованого рівня, що для багатьох домогосподарств країни стає непідйомним тягарем і неминуче спричиняє значну соціальну напругу в суспільстві, переважній більшості українських підприємств міського господарства сфери ЖКП поки що так і не вдалося досягти стовідсоткового відшкодування затвердженими тарифами постійно зростаючої фактичної собівартості послуг. Це, вкупі із негативною тенденцією зростання обсягів заборгованості населення з оплати ЖКП, призводить до недостатності обігових коштів та нездатності підприємств міського господарства за власний рахунок не тільки профінансувати інвестиції в заходи із модернізації та оновлення мереж і об'єктів інфраструктури, а й навіть в повній мірі виконати заплановані заходи щодо проведення поточних та капітальних ремонтів на певний період.

Проте зазначене зовсім не свідчить про безперспективність сфери ЖКП для здійснення господарської діяльності, а є проявом неефективності господарювання, обумовленої як системно накопиченими десятиріччями поспіль проблемами ЖКГ (включаючи збитковість, технічну та технологічну відсталість, ресурсо- і енерговитратність, зношеність інфраструктури та основних фондів і мереж всіх підгалузей сфери та в цілому її інвестиційну непривабливість), так і безгосподарністю керівництва окремих підприємств, що надають ЖКП, породжених недосконалістю існуючих систем управління та механізмів регулювання діяльності господарюючих суб'єктів на ринку ЖКП, що характеризуються відсутністю стимулів для оптимізації операційних витрат, скорочення собівартості (оскільки їх зменшення призводитиме до відповідного скорочення доходної частини, а не до збільшення прибутку), забезпечення енергоефективності та в цілому для підвищення результативності діяльності. Адже результати аналізу зарубіжного досвіду функціонування підприємств і розвитку сфери ЖКП, навпаки, дозволяють констатувати самоокупність і неабиякий економічний потенціал, комерційну вигідність і прибутковість здійснення господарської діяльності із надання ЖКП.

Отже, враховуючи кризовий фінансово-економічний стан і в той же час соціальну значущість підприємств міського господарства, що надають ЖКП, а також складність їх взаємовідносин із контрагентами ринку ЖКП і міської економіки (органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами – постачальниками ресурсів, споживачами, інвесторами), нагальною проблематикою в даний час виступає вирішення завдань найбільш повного використання можливостей комерціалізації діяльності підприємств міського господарства, що створить передумови підвищення їх інвестиційної привабливості та ефективності господарювання, поліпшення якості ЖКП за умов зменшення собівартості (за рахунок появи нових «гравців» (господарюючих суб'єктів-виконавців послуг/робіт різних організаційно-правових форм) на ринку ЖКП і відповідної конкуренції між ними) та, в свою чергу, сприятиме скороченню бюджетних видатків, а в перспективі – підвищенню доходів місцевих бюджетів і в цілому розвитку сфери ЖКП міст України.

Єдиний підхід до визначення поняття «комерціалізація» наразі відсутній. Як правило, зазначена категорія трактується авторами в широкому (використання комерційних засад в економіці, зростання кількості комерційних структур) та вузькому значенні (підпорядкування діяльності підприємства меті отримання прибутку) [4, с. 271]. При цьому для цілей даного дослідження найбільш повним і чітким представляється визначення категорії «комерціалізація», наведене М.П. Бутком і О.В. Попелю, а саме: «... процес формування ринків у тих напрямках діяльності, які раніше були неприбутковими, а завдяки інноваціям стали ефективними (насамперед, почали приносити прибуток)» [5, с. 11]. Щодо підприємств

міського господарства, що надають ЖКП, то комерціалізація передбачає підпорядкування їх діяльності принципам ринкового механізму за рахунок сприяння формуванню ринку ЖКП, переведення на комерційний розрахунок (отримання доходу від надання послуг, виконання робіт стає статутною метою) при скороченні або припиненні бюджетного фінансування господарюючих суб'єктів тих видів діяльності, для яких це представляється можливим та не суперечить чинному законодавству.

При цьому слід наголосити, що прийняття Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 р. №2189-VIII (Закон), яким започатковані та легітимізовані активні процеси реформування і перетворення в сфері як надання комунальних, так і житлової послуг, безумовно, сприятиме появі нових «гравців» (включаючи в т.ч. приватні компанії-управителі і їх асоціації) на ринку ЖКП, оскільки його положення стимулюватимуть договірні засади надання послуг (із чітким визначенням прав і обов'язків сторін, вимог до кількісних і якісних параметрів послуг, регламентацією засад формування ціни на управління багатоквартирним будинком, а також тарифоутворення на комунальні послуги тощо). Проте, для створення передумов дії зазначених конструктивних змін потребують врегулювання питання особливостей формування тарифів на комунальні послуги, враховуючи зміни в організації їх надання, а також формування ціни на управління багатоквартирним будинком, оплати ЖКП споживачами залежно від вибраної ними моделі (індивідуальний, колективний договір, колективний споживач, індивідуальний договір за замовчуванням), а, отже, існує нагальна потреба в розробці проектів низки нових, а також приведення чинних нормативно-правових актів у відповідність до вимог нового Закону.

Таким чином, для створення сприятливого підприємницького клімату в комунальному бізнес-середовищі міста із метою використання існуючого потенціалу комерціалізації діяльності підприємств міського господарства, що надають ЖКП, представляється доцільним:

- ✓ демонополізація ринку ЖКП вкупі із поживленням конкуренції між їх виконавцями, закріпленням культури відповідального домоволодіння та стимулюванням створення ефективного власника житла, що має можливість обирати підприємства-виконавців ЖКП з огляду на співвідношення таких їх властивостей як «кількість-якість-надійність-доступність-ціна/тариф»;
- ✓ забезпечення ефективного регулювання діяльності підприємств, що надають ЖКП, шляхом впровадження RAB-регулювання (англ. Regulatory Asset Base – регульована база інвестованого капіталу) або стимулюючого регулювання в частині тарифоутворення, що передбачено Угодою про асоціацію України з ЄС в

частині імплементації Директиви 2009/72/ЄС, Енергетичною стратегією України до 2035 р., а також відповідає ст. 1, 4, 8, 9, 13 Закону України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 р. № 1682-III (із змін. та доп.) та узгоджується із п. 25 Плану заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 р. Запровадження RAB-регулювання, що є системою довгострокового тарифоутворення, основною метою якої виступає залучення інвестицій у розвиток і модернізацію мереж, яка широко застосовується в Європі, сприятиме зниженню ризиків інвестування в розвиток підприємств міського господарства сфери ЖКП за рахунок визначеності інвесторів щодо майбутніх грошових потоків, а також створюватиме передумови ефективного управління ними та максимізації прибутку на вкладений капітал;

- ✓ розвиток перспективних форм державно-приватного партнерства (ДПП) в сфері ЖКП. При цьому з огляду на те, що реалізація механізмів ДПП у сфері ЖКП, внаслідок її соціальної значущості, є досить складним і специфічним питанням (зокрема в частині меж допущення розвитку відповідних процесів та їх впливу на стан забезпеченості першочергових потреб населення та в цілому енергетичну і національну безпеку держави), обов'язковою умовою реалізації таких проектів повинен бути моніторинг їх ефективності, здійснення контролю та державного нагляду за додержанням вимог чинного законодавства в частині ціно -, тарифоутворення. У зв'язку з цим доцільним є співробітництво керівництва підприємств міського господарства, що надають ЖКП, із профільними науково-дослідними установами в напрямі надання останніми методичної допомоги та інформаційно-організаційної підтримки, а також консультування з економіко-правових питань щодо вибору перспективних форм ДПП в сфері ЖКП з урахуванням специфіки певного виду діяльності або місцевих особливостей, щодо узгодження економічних інтересів партнерів за умов виконання ними вимог відповідного чинного законодавства, дотримання учасниками партнерства їх прав та обов'язків при реалізації проектів ДПП (в т.ч. включаючи підготовку відповідної супровідної документації, пояснювальних записок, розширених тематичних експертних висновків).

Список літературних джерел

1. Смирнов Д.С. Місце держави у розвитку підприємництва в системі ЖКГ України / Д.С. Смирнов // Економічні інновації. – 2015. – Вип. 59. – С. 317– 321.

2. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/index.php?category=tp-stat>.

3. Головина С. Коммунальные предприятия Киева в 2017 году нанесли существенный ущерб городской казне [Электронный источник] / С. Головина. – Режим доступа: <http://kievvlast.com.ua/text/kommunalnye-predpriyatiya-kieva-v-2017-godu-nanesli-sushhestvennyj-ushherb-gorodskoj-kazne>.

4. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.

5. Бутко М.П. Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності в умовах поглиблення інтеграційних процесів / М.П. Бутко, О.В. Попело // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 1 (1). – С. 7–20.

Деркач О. Г.,

к.е.н., ас. кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності

Степанова А. А.,

к.е.н., доц. кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка

КЛАСТЕР ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ТУРИСТИЧНИМИ МІСТАМИ

Вітчизняний туристичний сектор є ключовою сектором економічної системи країни, розвиток якого має забезпечити відкритість економіки, підсилити демократичність та євроінтеграційний курс держави. На сьогодні туристичний потенціал України залишається цілком не розкритим. Частка туристичного сектору у формуванні ВВП на кінець року складає 6,2 % (177,4 млрд. грн.), а в країнах-лідерах надання туристичних послуг частка від туризму в формуванні ВВП складає більше 10 % (Туреччина, Єгипет) [5].

На сьогоднішній день вітчизняний турист із ростом доходів та можливостей відвідування зарубіжних туристичних курортів підвищує свої вимоги до відпочинку та